

Kennslumiðstöð Háskóla Íslands

september 2012

Fréttablað Kennslumiðstöðvar Háskóla Íslands

Þetta helst:

Kennslumiðstöð	2-3
Vendikennsla.....	4
Facebook í kennslu.....	6
Hvatasjóður.....	7
Moodle.....	8
Námskeið og viðburðir.....	10-11
Kennslufræði háskóla.....	12
Efling gæða náms og kennslu.....	14
Fréttir af fræðasviðum.....	15-17
Kennsla og rannsóknir.....	18

Kennslumiðstöð Háskóla Íslands

Það er sérstök ánægja að fá að fylgja fréttablaði Kennslumiðstöðvar úr hlaði. Slík tímamót gefa tækifæri til að staldra við og huga að því sem áunnist hefur á vettvangi starfs og ígrunda hvað betur má fara. Kennslumiðstöð Háskóla Íslands var stofnuð á haustdögum 2001 og er því að komast á unglingsár. Hún er staðsett á 2. hæð í íþróttahúsi háskólans og starfa þar sjö starfsmenn í ríflega sex stöðugildum. Miðstöðin er opin alla virka daga frá kl. 8:30 til 16:00. Við tökum vel á móti gestum og gangandi og eigum yfirleitt alltaf kaffi á könnunni.

Meginhlutverk miðstöðvarinnar hefur frá upphafi verið að stuðla að þróun kennsluhátta við Háskóla Íslands með því að veita kennurum, deildum, fræðasviðum og stjórnendum skólans faglega aðstoð á sviði kennslu. Segja má að stofnun Kennslumiðstöðvar hafi á sínum tíma verið leið til að svara þörf starfsmanna innan Háskóla Íslands fyrir

við Háskóla Íslands. Á námskrá miðstöðvarinnar er að finna úrval námskeiða og vinnustofa þar sem sérfræðingar fjalla um ýmis viðfangsefni á sviðum kennslufræða og tæknistuddrar kennslu. Yfirlit yfir dagskrá haustmisseris er að finna í miðopnu fréttablaðsins. Við reynum að hafa augu og eyru opin og hlusta eftir þörfum háskólakennara og stjórnenda við skipulag fræðsludagskrár hverju sinni og tökum tillögum fagnandi. Auk fastra námskeiða höfum við haldið styttri kynningar og fyrirlestra. Í haust bjóðum við upp á „Hvað er...?“ -hádeggi þar sem við bjóðum til óformlegra umræðna um áhugaverð málafni tengd kennslu.

Kennslumiðstöð hefur í samstarfi við Menntavísindasvið umsjón með námsleið í háskólakennslufræði fyrir háskólakennara. Nú þegar hefur fjöldi háskólakennara lokið námskeiðum í námsleiðinni. Í fréttablaðinu er að finna lýsingu á námsleiðinni svo og umsögn kennara sem setið hafa námskeiðin.

verkefnum nefndanna sl. vetur og hvað framundan er. Af umfjöllun þeirra má sjá hversu mikil gróska er í umræðu um kennsluhætti og hversu fjölbreytt verkefni eru sem unnin eru á sviði kennsluþróunar.

Að undanfögnu hafa starfsmenn Kennslumiðstöðvar unnið að endurbótum og endurnýjun kennsluvefs miðstöðvarinnar og verður hann formlega opnaður á haustmánuðum. Kennsluvefurinn er á vefslóðinni www.kemst.hi.is og er þar að finna upplýsingar og fræðslufni af öllu tagi fyrir háskólakennara. Á kennsluvefnum er að finna tvær handbækur um kennslu sem unnar hafa verið á vegum miðstöðvarinnar; *Handbók fyrir kennara við Háskóla Íslands*, sem er að hluta til byggð á sambærilegri bók frá Stanford háskóla og *Handbók aðstoðakennara*. Á kennsluvefnum er einnig að finna greinargott yfirlit yfir tímarit á sviði háskólakennslu. Þar má finna sérstök

tímarit um háskólakennslu almennt og háskólakennslu í einstökum faggreinum. Mörg tímaritanna eru aðgengileg ókeypis í landsaðgangi í gegnum Landsbókasafn – Háskólabókasafn, önnur eru ókeypis á netinu og enn önnur fást gegn gjaldi á netinu.

Auk beinnar fræðslu fyrir starfsmenn háskólans sinnir Kennslumiðstöð ýmiss konar þjónustu á sviði kennslu, s.s. mati á námskeiðum og ráðgjöf vegna þróunarverkefna á sviði kennslu. Þá hefur Kennslumiðstöð umsjón með kennslukönnun svo og skönnun og úrvinnslu fjölvalsprófa. Í Kennslumiðstöð

er einnig að finna úrval bóka um kennsluhætti, námsmat, leiðbeiningu um leiðsögn í lokaverkefnum og blandað nám, svo fátt eitt sé nefnt. Kennurum Háskóla Íslands er velkomið að líta við og skoða bókakostinn.

Það er von okkar að útgáfa fréttablaðsins verði til að upplýsa háskóla-starfsmenn enn frekar um starfsemi miðstöðvarinnar og þá þjónustu sem þangað má sækja. Við þökkum þeim kærlega sem lagt hafa okkur lið og deilt reynslu sinni og þekkingu.

Guðrún Geirsdóttir, deildarstóri KEMST

aðstoð við kennslu enda höfðu breytingar á nemendahópi, kennsluháttum og á viðhorfum til náms og kennslu aukið og breytt ábyrgð háskólakennara og stjórnenda háskóla. Þörfin fyrir sérþekkingu á kennsluháttum og kennsluþróun hefur frá stofnun miðstöðvarinnar farið vaxandi og endurspeglast ágætlega í nýlegri stefnu Háskóla Íslands 2011–2016 en þar er gert ráð fyrir leiðandi hlutverki Kennslumiðstöðvar og eflingu hennar.

Við Kennslumiðstöð höfum við farið fjölmargar leiðir til að efla kennsluhætti

Þó að kennsla á fræðisviðunum fimm eigi ýmislegt sameiginlegt eru kennsluhættir einstakra sviða og deilda um margt einstakir. Það er okkur í Kennslumiðstöð því sérstök ánægja að geta unnið í samstarfi við kennslumálanefnd og kennslunefndir fræðasviða. Með því samstarfi gefst kostur á að sérhæfa þjónustu miðstöðvarinnar að þörfum hvers og eins. Um leið opnast tækifæri til að miðla mikilvægri reynslu og þekkingu á milli fræðasviða. Í fréttablaðinu segja formenn kennslunefnda fræðasviða og fræðslustjórar frá helstu

Starfsfólk Kennslumiðstöðvar

Anna Kristín Halldórsdóttir (annakris@hi.is, s. 525 4220) er verkefnastjóri á Kennslumiðstöð og ber ábyrgð á daglegum rekstri, gæðamálum og skönnun og úrvinnslu fjölvalsprófa. Anna Kristín er með meistaragráðu í uppeldis- og menntunarfræði og starfsréttindi í náms- og starfsráðgjöf. Anna Kristín gegndi starfi fræðslustjóra Kennslumiðstöðvar til haustsins 2011 en er nú í 50% starfi á Kennslumiðstöð.

Elva Björg Einarsdóttir (elvab@hi.is, s. 525 4292) er verkefnastjóri á Kennslumiðstöð og hefur m.a. umsjón með fræðslustarfi og ritstjórn vefs og fréttablaðs. Elva er með meistaragráðu í mannfræði, BA-gráðu í guðfræði og kennsluréttindi frá KHÍ. Elva hefur unnið við Háskóla Íslands í fimm ár. Síðastliðið ár í Kennslumiðstöð en þar áður sem verkefnastjóri framhaldsnáms í Hjúkrunarfræðideild. Þar að auki hefur hún starfað sem stunda kennari og leiðbeinandi í lokverkefnum við HÍ.

Grettir Sigurjónsson (grettir@hi.is, s. 525 5164) er tæknistjóri á Kennslumiðstöð. Hann sér um kerfisstjórnun og hefur umsjón með fjarfundum og fjarfundabúnaði háskólans auk þess að fylgjast með og kynna nýjungar í kennslubúnaði. Grettir er símsmiður og rafeindavirki og hefur starfað við Háskóla Íslands í 15 ár. Grettir er jafnframt menntaður leiðsögumaður.

Gústav K. Gústavsson (gustav@hi.is, s. 525 5935) er tæknimaður á Kennslumiðstöð en starfsstöð hans er á Menntavísindasviði. Hann hefur umsjón með fjarfundum, leiðbeinir og aðstoðar við upptökur á kennslu og eftirvinnslu og veitir almenna tæknaðstoð vegna kennsluforrita. Gústav er rafeindavirkjameistari og tölvu- og kerfisfræðingur. Hann hefur unnið á Kennslumiðstöð í tvö ár en hefur starfað sem rafeindavirki á fjölbreyttu starfssviði og jafnframt unnið sem ráðgjafi og sinnt kennslu á því sviði.

Guðrún Geirsdóttir (gudgeirs@hi.is, s. 525-4574) er deildarstjóri Kennslumiðstöðvar og dósent í námskrár- og kennslufræðum á Menntavísindasviði. Hún stýrir faglegu starfi iðstöðvarinnar, hefur umsjón með námsleið í háskóla- kennslufræðum, veitir kennslufræðilega ráðgjöf og kennir ýmis námskeið um kennslufræði. Guðrún er með BA-gráðu í uppeldisfræði og kennslufræði til kennsluréttinda, meistaragráðu í námskrárfræði og doktorsgráðu í menntunarfræðum. Rannsóknir hennar snúa einkum að námskrárgerð og kennsluháttum á háskólastigi og námsreynslu háskólanema.

Kristbjörg Olsen (kriol@hi.is, s. 525 5247) er verkefnastjóri á Kennslumiðstöð. Hún hefur umsjón með Moodle, býr til leiðbeiningar, hannar vefi og veitir notendum aðstoð í Moodle og kennsluvef Uglu. Bakgrunnur Kristbjargar er í myndlist, vefsmíði og kennslu. Kristbjörg er með próf frá Myndlista- og handíðaskólanum, kennsluréttindi frá HÍ og meistaragráðu í myndlist frá Hollandi. Kristbjörg hefur unnið við Háskóla Íslands í níu ár sem verkefnastjóri í Kennslumiðstöð og ritstjóri kennsluskrár.

Rúnar Sigurðsson (runarsig@hi.is, s. 525 4447) er verkefnastjóri á Kennslumiðstöð. Hann hefur umsjón með framkvæmd kennslukönnunar HÍ og samstarfsverkefni ríkisháskólanna um blandað nám. Að auki veitir hann aðstoð í Moodle og kennsluvef Uglu og sinnir stuðningi vegna tæknistuddrar kennslu. Rúnar hefur langa reynslu af hljóðupptökum, forritun og uppsetningu á tölvukerfum. Rúnar er meistari í hljóðfærasmíði, margmiðlunarfræðingur með diplomu í forritun og kerfisfræði, og er jafnframt með kennarapróf frá KHÍ.

Vendikennsla eða afturvirk kennsla (e. flip-teaching/reversed teaching) hefur verið að ryðja sér til rúms í Bandaríkjunum síðustu ár. Með því kennsluformi mæta nemendur ekki í hefðbundna fyrirlestra heldur horfa á fyrirlestra á netinu, lesa námsefnið (vonandi!) og mæta svo í umræðutíma. Eftir því sem ég best veit er þessi aðferð fremur lítið notuð hérlandis enn sem komið er. Í ljósi þess að fremur lítið situr eftir af þeirri þekkingarmötun sem fram fer með hefðbundnu fyrirlestrarformi hefur verið aukið áhersla á meiri virkni nemenda í tímum. Það hefur sýnt sig að þegar nemendur ræða um námsefnið við aðra nemendur tengja þeir efnið betur við það sem þeir hafa lært áður og öðlast meiri skilning á því en með því að hlusta á fyrirlestra.

Ég hafði velt fyrir mér möguleikum á öðruvísi kennslu-háttum en fyrirlestrum, sérstaklega fyrir stóra nemendahópa. Þegar um stóra nemendahópa er að ræða og kennsla byggist á hefðbundnu fyrirlestrarformi er hætt við að lítil virkni verði meðal nemenda og þeir hljóði „passífir“ á fyrirlesturinn eða falli fyrir þeirri freistingu, sem þeir hafa gjarnan fyrir framan sig í tímum, að kanna þá heima sem internetið hefur upp á að bjóða. Námsefnið er ekki alltaf samkeppnishæft við þá freistingu jafnvel þótt það geti verið mjög áhugavert. Oft eru tiltölulega fáir nemendur virkir í slíkum tímum sem hafa kjark til að tala um efnið fyrir framan stóran hóp af fólki. Því langaði mig til að prófa annað kennsluform og sá fyrir mér eitthvað sem væri svipað vendikennslu. Þegar ég heyrði um vendikennslu og las um að hún skilaði betri námsárangri meðal nemenda í Bandaríkjunum en hefðbundið kennslufyrirkomulag ákvað ég að grípa tækifærið og prófa. Ég tók upp fyrirlestrana fyrirfram og setti þá á námskeiðsvef. Tímuna með nemendum notaði ég í umræður sem byggðust á efni fyrirlestranna.

Á heildina lítið fannst mér vendikennslan ganga ágætlega. Ég hef þó lent í smávægilegum tækniörðugleikum og hef áttað mig á því að ekki er sama hvers konar hljóðbúnaður er notaður þegar fyrirlestur er tekinn upp. Um miðbik misserisins spurði ég nemendur í umræðutímum um upplifun þeirra af þessari kennsluaðferð. Nemendur nefndu ýmis atriði. Það helsta sem kom fram var að þeim fyndist þægilegt að geta hlustað á fyrirlesturinn í tölvunni heima hjá sér, þeir ættu auðveldara með að einbeita sér að fyrirlestrinum þar sem umhverfið væri ekki eins truflandi og í hefðbundnum fyrirlestrum. Einnig töldu þeir það mikinn kost að geta stoppað upptöku og spólað til baka þegar þeir væru að glósa og að þeir gætu hlustað aftur á tiltekna kafla. Þá fannst nemendum gott að geta hlustað oft en einu sinni á hvern fyrirlestur og missa ekki af tímum þó að þeir væru veikir. Einungis ein neikvæð athugasemd kom fram, hún var sú að nemendur gætu ekki spurt kennarann jafnóðum út í efnið. Nemendur voru hvattir til að skrifra hjá sér spurningar og koma með þær í umræðutíma. Næst mun ég hvetja nemendur strax í upphafi misseris til þess að gera það. Athugasemdir nemenda voru í samræmi við niðurstöður rannsókna sem gerðar hafa verið erlendis á upplifun nemenda á vendikennslu.

Í umræðutímum ræddu nemendur námsefnið í litlum hópum út frá spurningum sem ég lét þá hafa upp úr efninu hverju sinni. Öðru hverju horfðu nemendur á stutt myndband og ræddu það í tengslum við námsefnið. Ég gekk á milli hópa í

umræðutímum og var því í persónulegra sambandi við nemendur en unnt er þegar um hefðbundið fyrirlestrarform er að ræða. Auk þess tel ég að fleiri nemendur hafi verið virkir í tímum. Nefndu margir nemendur það sem kost við vendikennslu að þeir hefðu möguleika á að hitta aðra nemendur og ræða efnið í litlum hópum.

Mér finnst minni pressa hafa verið á mér sem kennara í tengslum við fyrirlestra með því að nota þetta fyrirkomulag þar sem ég gat lesið inn fyrirlestrana þegar það hentaði mér. Ég hafði það fyrir reglu að setja fyrirlestrana inn á Uglu eigi síðar en tveimur dögum áður en nemendur mættu í umræðutíma. Hins vegar hef ég farið aðeins aftur yfir efnið fyrir umræðutímuna til að setja mig inn í það og því má segja að ég hafi eytt meiri tíma í kennslu en ég geri með hefðbundnu fyrirkomulagi. Mér finnst meiri tími fara í undirbúning kennslu en ég upplifi jafnframt minni streitu. Með upptökunum hef ég átt mun auðveldara með að komast yfir allt námsefnið í fyrirlestrum. Helsti ókosturinn út frá sjónarhóli kennarans er að þurfa að tala inn á tölvu án þess að hafa nemendur fyrir framan sig, maður upplifir sig svolítið eins og útvarpsþul. Það er einnig erfiðara að vera skapandi í fyrirlestrum og „spontant“. Mér fannst ég hafa tilhneigingu til að lesa fyrirlesturinn frá orði til orðs og halda mig nokkurn veginn við það sem stóð á blaðinu. Húmor er nánast óhugsandi við þessar aðstæður og annað sem ekki er skipulagt fyrirfram. Mér þótti athyglisvert að enginn nemandi hafði þó orð á þessu og því er ekkert sem bendir til þess að nemendur hafi fundið fyrir þessari hlið á vendikennslunni.

Ég mæli eindregið með þessari aðferð þegar um stóra nemendahópa er að ræða. Ég tel hana afar hagnýta við slíkar aðstæður. Hins vegar er ég efins um minni nemendahópa, sérstaklega ef nemendur eru færri en 20–25. Ég tel að með þessu fyrirkomulagi sé mun auðveldara að virkja nemendur og að mannlegu þættirnir, sem ekki er rými fyrir á upptökum, bæti upp marga ókosti hefðbundins fyrirlestrarforms.

Upptökur í Kennslumiðstöð

• Rúnar Sigurðsson, verkefnastjóri í Kennslumiðstöð

Upptökur á kennslu og fyrirlestrum innan Háskóla Íslands eru ekki nýjar af nálinni. Þær hafa hins vegar breyst. Í upphafi var algengast að myndbands-upptökuvél væri stillt upp í miðjum fyrirlestrasal. Með betri tölum komu forrit til að taka upp rödd kennara og efni af skjá. Síðustu ár hafa upptökur færst úr kennslustofum og fyrirlestrar-sölum í hljóðklefa eða inn á skrifstofur kennara. Í Kennslumiðstöð gefst kennurum og öðru starfsfólki HÍ tækifæri til að taka upp fyrirlestra og annað efni í hljóðklefa en þar eru vönduð tæki til að taka upp.

Í hljóðklefanum er að finna eMission-forritið sem er mikið notað innan háskólans. Í upphafi var eMission mest notað til að taka upp fyrirlestra þar sem kennarar lesa upp Powepoint-skjöl. Sífellt fleiri nýta sér aðra möguleika, svo sem upptökur af sýnikennslu. Kennarar geta einnig tekið upp kynningar á sjálfum sér og notað vefmyndavélar í stað þess að tala yfir tónum skjá.

Með nýrri tækni eins og spjald-tölum og snjallsímum er auðvelt að taka

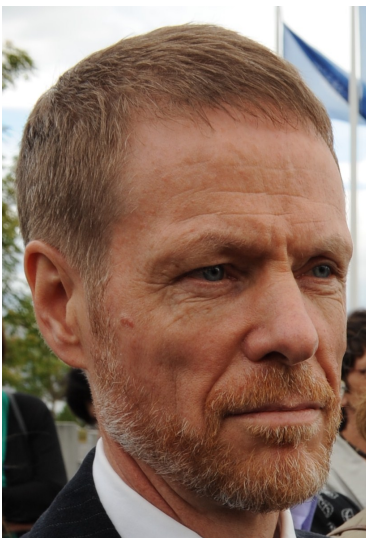
upp myndbrot og færa þau með eMission yfir í Uglu eða Moodle. Í leiðinni er hægt að nýta aðstöðuna sem hljóðklefinn hefur upp á að bjóða, s.s. upptöku samtímis af skjá, töflu og af kennara.

Blönduð kennsla hefur færst í aukana innan háskólans og eru fleiri farnir að nýta sér þau tæki og þá tækni

sem til staðar er þannig að hægt sé að nýta tímann með nemendum betur. Blönduð kennsla snýst ekki einungis um upptökur sem gerðar eru í hljóðklefum eða skrifstofum, heldur einnig að nota meira margmiðlun og upptökur þannig að tíminn með nemendum verði betur nýttur í umræður og annað sem krefst nærveru nemenda og kennara.

Varnir gegn ritstuldi og betri ritgerðir með Turnitin

• Sigurður Jónsson, verkefnastjóri fyrir samstarf opinberu háskólanna um ritstundarvarnir

Allir háskólar á Íslandi hafa samstarf um að gefa kennurum vísibendingar um ritstuld með Turnitin (<http://www.turnitin.com>) sem er forrit sem ber saman ritgerðir nemenda við fyrri verk stúdenta, rafræn gagnasöfn og efni af netinu. Kennari getur sjálfur sett ritgerð inn í Turnitin og einnig gert stúdentum það kleift. Forritið birtir svo samsvaranir sem finnast milli ritgerðarinnar og efnisins sem fyrir er. Turnitin hamlar þannig gegn ritstuldi, hjálpar fólki við rétta heimildanotkun og leiðir til bættra vinnubragða við ritgerðasmíð. Frá haustmisseri 2012 geta kennarar HÍ búið til námskeið í Turnitin og skilað inn ritgerðum sem forritið skoðar.

Jafnframt er hægt að láta Turnitin skoða ritgerðir í Moodle-námskeiðum.

Reglur HÍ um viðbrögð og viðurlög við misnotkun heimilda kveða á um að kennari veki athygli deildarforseta, vakni grunur um ritstuld. Deild tekur afstöðu til þess hvort um brot er að ræða og ákveður hver áhrifin verða á námsmat. Deild getur vísað máli til sviðsforseta, sem getur beitt áminningu, tímabundinni brottvísun eða brottvísun að fullu.

Leiðbeiningar og námskeið um ritstuldarvarnir með Turnitin eru á vegum Kennslumiðstöðvar. Nánari upplýsingar veita Sigurður Jónsson (sigjons@hi.is s. 525 5945) og Elva Björg Einarsdóttir, (elvab@hi.is, s. 525 4292).

Ég fór að nota facebook í kennslu vegna þess að mér fannst nemendur ekki taka eftir í tímum, þeir voru á facebook eða annars staðar á netinu. Ég hef áður gert tilraunir með að skipta stofunni upp í tölvu-svæði og tölvulaus svæði og hef fengið jákvæð viðbrögð við því frá nemendum sem finnst skjárin hjá nágrannanum trufla sig. Engu að síður var það áberandi að nemendur voru annars hugar og er ekki skrytið að athyglin dofni aðeins í 80–120 mínútna kennslustundum. Þess vegna ákvað ég að koma til móts við nemendur og prófa að nota eitthvað úr þeirra heimi sem tengdist náms-efninu. Ég vildi líka reyna að gera nemendur ábyrgari fyrir eigin námi, láta þá tileinka sér viðfangsefnið og stjórn á því hvað þeir lærðu. Ég

byrjaði á því að setja inn akademíska tengla en notaði líka poppaðra efni sem mér datt í hug að vekti frekar áhuga nemenda. Smám saman breyttist svæðið úr því að vera það sem ég stjórnaði yfir í svæði sem nemendur notuðu til að deila efni með samnemendum sínum. Þannig finnst mér þeir smám saman hafa gert námskeiðið að sínu. Nemendurnir bentu mér á tengla með áhugaverðu myndrænu efni sem ég notaði jafnvel í tímum.

Þannig varð líka til sameiginleg reynsla. Mér er sérstaklega minnstætt þegar mjög áhugavert myndband um kjarnorkusprengjur var sett inn um helgi, en kennslustundirnar voru á mánudögum. Ég sagði að við gætum horft á það í tíma eftir helgina. Kom þá í ljós að nemendur slepptu því að horfa á myndbandið heima til að geta horft á það með samnemendum sínum og deilt þeirri reynslu með þeim. Það virtist tengja hópinn saman á ákveðinn hátt, en það hafði ég ekki séð gerast áður.

Ég nota facebook sem viðbót við Ugluna. Ég hef gætt þess að nota facebook ekki til að minna á verkefnaskil eða annað, ég vildi vera viss um að nemendur læsu líka tölvu-pósta og sinntu verkefnaskilum á Uglunni. Markmiðið var að gera facebook-síðuna að þeirra svæði.

Ég benti þeim á fréttir sem endurspegluðu efni sem var til umræðu í tímum, ræður og skýrslur. Við fjölluðum t.d. um mannréttindi þegar aftaka fór fram í Georgíu í Bandaríkjunum haustið 2011. Þá kom ályktun frá Evrópuráðinu sem dró fram mörg atriði sem við höfðum verið að ræða, til dæmis réttinn til lífs, fullveldi ríkja og bann við inngripi í innri málefni. Það vakti töluverð viðbrögð hjá nemendum mínum og sýndi þeim að þessi fræði eru ekki ótengd daglegu lífi. Ég hvatti nemendur til að setja inn efni. Stundum voru sett inn tónlistarmyndbönd, t.d. Fight of the Century: Keynes vs. Hayek, tengt umræðu um alþjóðaefnahagskerfið, og stundum heimildamyndir. Þrátt fyrir að nemendur tækjust oft á hugmyndafræðilega um innleggin kom það aðeins einu sinni fyrir að ég bæði nemanda um að fjarlægja efni, en

það var pólitískur áróður. Þótt ég væri sammála því sem þar kom fram fannst mér efnið ekki eiga heima þarna.

Kostirnir við að nýta facebook í kennslu er að nemendur eru þar fyrir og auðvelt er að deila þar margmiðlunarefni sem sést jafnvel ekki í Uglunni. Viðbrögðin þurfa ekki að vera flókin, maður smellir á „like“ og er þá strax búinn að sýna einhverja virkni. Smám saman jókst virkinn þegar nemendur höfðu áttað sig á að þetta væri öruggt svæði. Gallarnir eru m.a. þeir að facebook er einkaleyfisbundið svæði og ekki fullkomlega undir stjórn kennarans. Engu að síður reyndist mjög vel að nota facebook. Nemendur voru mjög jákvæðir gagnvart því þótt ég eigi eftir að vinna aðeins betur úr viðbrögðum þeirra við tilrauninni.

Ég var mjög sátt við þessa tilraun. Reyndar var töluverður munur á tilrauninni í fyrsta og annað skiptið, nemendur voru mun virkari síðara árið sem ég notaði facebook við kennslu. Ég veit ekki hverju ber að þakka það. Kannski var hópurninn öðruvísi samsettur og kannski hafði ég breytt einhverju án þess að gera mér grein fyrir því. En mér finnst alveg ljóst að notkun facebook í kennslu er mun skilvirkara tæki til að stuðla að umræðum en umræðuþræðir á Uglu sem ég hafði reynt að nota áður. Þar settu nemendur kannski eitthvað inn, oftast vegna þess að það var skylda, og enginn brást við því. En á facebook áttu nemendur svæðið, þeir gátu bætt félögum sínum úr námskeiðinu í hópinn og sett sjálf inn efni sem þeim fannst áhugavert. Þeir hikuðu ekki við að beina til mín spurningum sem ég hef aldrei fengið í gegnum Ugluna. Ég mæli alveg hiklaust með því að fólk prófi að nota facebook í kennslu en ég mæli þó með því sem viðbót en ekki sem miðlunarleið sem kemur í staðinn fyrir önnur kerfi.

Samstarfsverkefni stuðla að nýsköpun í kennslu

• Ásta Bjarnadóttir, ráðgjafi og verkefnastjóri samstarfs opinberu háskólanna

Hvata- og þróunarstyrkir í samstarfi opinberu háskólanna voru veittir í fyrsta sinn veturinn 2011–2012. Um er að ræða skammtíma- styrki sem ætlaðir eru til að stuðla að nýjum eða endurnýjuðum samstarfsverkefnum háskólanna á sviði kennslu.

Flest verkefnin sem hlotið hafa styrki fela í sér stofnun nýrra námsleiða sem skipulagðar eru í samstarfi nokkurra háskóla. Nokkur af þeim verkefnum sem styrkt hafa verið fela í sér nýmæli í kennslu, ýmist með fjarkennslu/samkennslu eða með þróun á rafrænu kennslu- efni. Sem dæmi um fjarkennslu má nefna verkefni um samkennslu í vatnalíffræði milli HÍ og LBHÍ, þróun á sameiginlegri námsbraut í fjöl-

óhefðbundnu kennsluaðferða sem verkefnin krefjast.

Þá er Kennslumiðstöð sjálf leiðandi í starfi hópa frá öllum þeim fjórum háskólunum sem fengu styrk til að stofna samstarfs- og fræðslu- net um blandað nám á háskólastigi. Blandað nám felur í sér nám þar sem staður og stund ráða ekki för, heldur eru rafrænir miðlar, fjarfunda- búnaður og hefðbundnar kennslu- stofur notaðar eftir þörfum í kennslunni. Þetta þróunarverkefni er undir áhrifum frá heimsókn sem allmargir starfsmenn háskólanna fjögurra fóru saman í til *University of the Highlands and Islands* í Skotlandi sl. haust.

Fyrstu lokaskýrslum um verkefni sem hlotið hafa styrk úr hvata- og

námskeiðum við aðra háskóla. Samkvæmt samningnum er gesta- nám nemendum að kostnaðarlausu og engar hömlur settar á fjölda

„Samstarfi opinberu háskólanna var hrundið af stað sumarið 2010 og felur það í sér markvissa samvinnu sem miðar að eflingu íslenskra háskóla, aukinni hagkvæmni og tryggir háskólastarfsemi víða á landinu.“

miðlafræði og þróun á sameigin- legri diplómanámslínu í íslensku máli og menningu fyrir nýbúa. Sem dæmi um styrki vegna þróunar á rafrænu kennsluefni má nefna kennsluefni fyrir þverfaglegt nám í tölfraði, kennsluefni í notkun lífgass, kennsluefni í lyfjaumsýslu fyrir hjúkrunarfræðinema og kennsluefni í Evrópurétti. Nokkrir verkefnishópar fengu sérstaka hvatningu um að leita samstarfs við Kennslumiðstöð vegna þeirra

þróunarsjóðnum var skilað 1. ágúst sl. Gaman er að sjá útkomu hinna ýmsu verkefna. Nánari upplýsingar um hvata- og þróunarstyrkina má finna á vef samstarfsins: www.samstarf.hi.is

Meðal annarra verkefna sem samstarfið hefur leitt af sér á sviði náms og kennslu má nefna samning sem tók gildi í janúar 2012 þar sem háskólarnir fjórir fjarlægja ýmsar hömlur sem áður höfðu verið varðandi aðgang nemenda að

námseininga aðrar en þær sem heimadeild nemandans kann að setja.

Samstarfi opinberu háskólanna var hrundið af stað sumarið 2010 og felur það í sér markvissa samvinnu sem miðar að eflingu íslenskra háskóla, aukinni hagkvæmni og tryggir háskólastarfsemi víða á landinu. Rectorar háskólanna fjögurra sitja ásamt fleirum í verkefnisstjórn sem leiðir verkefnið.

• Kristbjörg Olsen, verkefnastjóri í Kennslumiðstöð

Kennurum Háskóla Íslands stendur til boða að nota námsumsjónarkerfið Moodle fyrir námskeið í stað kennsluvefs Uglu eða samhliða honum. Kennslumiðstöð bauð fyrst upp á notkun Moodle-forritsins haustið 2006, en þá var hætt að bjóða upp námsumsjónarkerfið WebCT. Til að byrja með nýttu aðeins örfáir kennarar sér Moodle en notkun þess hefur síðan farið vaxandi eins og sjá má á töflunni hér fyrir neðan.

Í Moodle eignast námskeið sérstakan námskeiðsvef sem kennari getur mótað og skipulagt eftir því sem hentar, t.d. út frá kennsluáætlun. Á námskeiðsvefnum getur kennari deilt út námsefni, skipulagt efni í möppur og undirmöppur, sent tilkynningar til nemenda, sett upp vefsíður fyrir sérstakt efni, skrifað texta, og sett upp myndir, vídeó og hljóðskrár beint á námskeiðssíðuna eða undirsíður hennar. Meðal þeirra verkfæra sem bjóðast á Moodle-námskeiðsvef má nefna:

- Próf sem nemendur taka í Moodle, ýmist heima eða í tölvuveri.
- Spurningabanka sem heldur utan um prófspurningar.
- Nokkrar tegundir skilaverkefna þar sem nemendur skila verkefnum inn í Moodle í formi skjals eða

texta sem skrifaður er beint inn í kerfið.

- Einkunnabók sem heldur utan um einkunnir námskeiðs.
- Nokkrar tegundir umræðna. Einfalt er að skipta nemendum upp hópa í umræðum.
- Gagnagrunna þar sem kennari eða nemendur geta safnað efni eða skráð tiltekna upplýsingar.
- Wiki þar sem nemendur geta unnið saman við að skrá efni og setja upp vefsíður.
- Safn þar sem t.d. er hægt að setja upp orðalista fyrir fagorðasafn.
- Rauntímaspjall, nafnlausar kannanir, dagatal og fjölmörg önnur verkfæri.

Auk þeirra verkfæra sem fylgja Moodle er í boði argrúi annarra verkfæra sem bæta má við kerfið. Hvert verkfæri býður upp á úrval stillinga og möguleika í virkni sem kennari getur valið úr eftir því hvað hentar hverju sinni.

Mögulegt er að tengja atriði saman þannig að nemandi fá t.d. ekki aðgang að prófi fyrr en hann hefur lokið ákveðnu verkefni með tiltekinni lágmarkseinkunn. Hægt er að skipta nemendum upp í hópa og stýra því hver hefur aðgang að hvaða verkefnum, skjölum og prófum.

Fjöldi námskeiða á Háskóla-Moodle

	Eldri námskeið	Kennsluár 2008-2009	Kennsluár 2009-2010	Kennsluár 2010-2011	Kennsluár 2011-2012
Félagsvísindasvið	5	10	17	26	46
Heilbrigðisvísindasvið	12	7	8	13	34
Hugvísindasvið		21	47	39	57
Menntavísindasvið		4	11	15	235
Verkfræði- og náttúruvísindasvið	3	1	9	15	35
Mvs verkefnavefir nem. + rannsóknarverkefni			10		75
Önnur námskeið				10	2
Samtals hjá Háskóla Íslands	20	43	102	118	484
Landbúnaðarháskólinn á Hvanneyri					4
Háskólinn á Hólum					78
Endurmenntun HÍ					72
Námskeiðavefir alls á moodle.hi.is	20	43	102	118	638

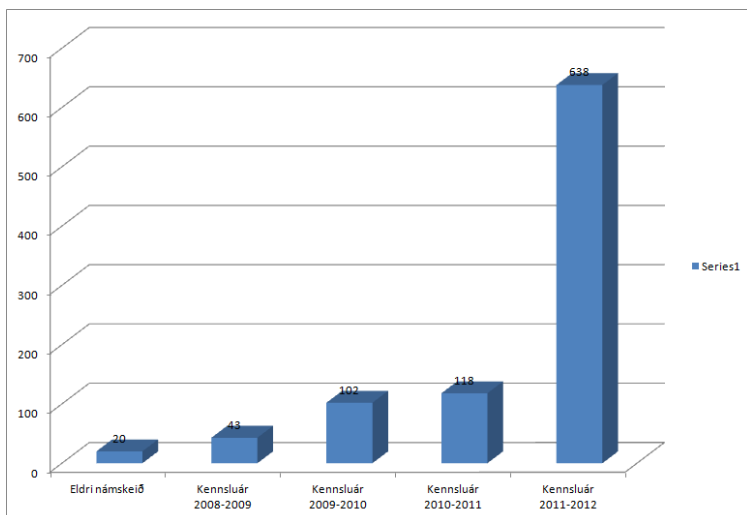
Þó að Moodle bjóði upp á gríðarlegan fjölda verkfæra og möguleika þykir kerfið gegnsætt og auðvelt í notkun. Hægt er að byrja smátt og nota einungis einfalda hluti í fyrstu.

Fjölgun notenda

Eins og sést hér fyrir ofan hefur notkun Moodle aukist frá ári til árs hjá háskólanum. Hér munar mikið um námskeið Menntavísindasviðs en notkun námsumsjónarkerfisins Blackboard var hætt þar á síðasta ári og Moodle tekið upp í staðinn. Fjölgun nemenda hjá háskólanum og niðurskurður hafa einnig haft sín áhrif. Æ algengara er að rafræn próf séu lögð fyrir í fjölmönnum námskeiðum eða að notuð séu önnur verkfæri Moodle sem létta undir með kennara.

Framhaldsskólum sem nota Moodle hefur einnig fjölgað og nú notar meira en helmingur framhaldsskóla á Íslandi Moodle, ég hef heyrt tölunni 70% fleygt í því sambandi en hef þó ekki fengið það staðfest. Nemendur sem hefja nám við Háskóla Íslands þekkja því margir kerfið.

Nýtt fyrirkomulag

Sami námskeiðsvefur er notaður áfram næsta kennsluár. Vinna kennarans nýtist því áfram. Öll gögn sem kennari hefur stofnað eru áfram á vefnum og kennari þarf því ekki að skipuleggja vefinn upp á nýtt nema hann kjósi að breyta einhverju. Einfalt er að fela fyrir nemendum ákveðna hluta vefsins eða hann allan á meðan hann er skipulagður.

Í lok misseris eru gögn nemenda hreinsuð burt úr vefnum og hann tengdur við nýjan nemendahóp. Áður en gögn nemenda eru hreinsuð burt er tekið afrit af vefnum og sett á slóð þar sem fyrri nemendur geta áfram heimsótt sína útgáfu af námskeiðsvefnum.

Moodle-þjónusta

Kennslumiðstöð Háskóla Íslands og Menntasmiðja Menntavísindasviðs aðstoða kennara við notkun Moodle. Á vegum þeirra eru haldnar vinnustofur og kynningar um kerfið en kennarar geta einnig bókað tíma til að fá einstaklingsráðgjöf og leiðbeiningar (moodle@hi.is).

Mögulegt er að fá uppsettan vef í Moodle til að halda utan um samvinnu- og/eða rannsóknaverkefni. Í þeim tilfellum er ekki nauðsynlegt að notendur hafi HI-notandanafn eða íslenska kennitölu. Starfsfólk Kennslumiðstöðvar sér um uppsetningu á slíkum vef (moodle@hi.is).

Kennslumiðstöð heldur úti vef með Moodle-leiðbeiningum (moodle.unak.is/leidbeiningar/). Leiðbeiningavefurinn er hýstur hjá Háskólann á Akureyri en Reiknistofnun Háskóla Íslands hýsir Moodle og sér um uppfærslur á kerfinu.

Tenging við Uglu

Moodle er opinn hugbúnaður (e. open source) sem þýðir að aðgangur að kóða þess er opinn þeim sem sér um kerfið. Þetta gerir það mögulegt að aðlaga Moodle að þörfum einstakra skóla/stofnana. Moodle er skrifað

á sama forritunarmáli og Uglu sem auðveldar tengingu kerfanna. Moodle og Uglu eru þegar tengd að nokkru leyti. Moodle hefur lifandi tengingu við nemenda- og kennaragagnagrunn Uglu og sömu notendanöfn og lykilorð eru notuð í báðum kerfunum. Breytingar á skráningu í námskeiði uppfærast því sjálfkrafa í Moodle. Fyrirsjáanlegt er að með því að tengja Uglu og Moodle enn frekar og samræma ákveðna hluti væri hægt að skapa notendum aukið vinnuhagræði og notendavænna vinnu-umhverfi.

Dagskrá haustmisseris 2012 - skráning er á www.kemst.hi.is

	Námskeið	Dagsetning	Staður
Ágúst	Vinnustofa um kennsluáætlanir	14. ágúst, kl. 13:00-15:00	Árnagarður, 310
	Moodle, grunnnámskeið	15. ágúst, kl. 9:00-12:15	Oddi, 102
	Ugla, grunnnámskeið	20. ágúst, kl. 13:00-14:00	Árnagarður, 310
	Kynningardagur fyrir nýja kennara	23. ágúst, kl. 9:00-16:00	Askja, N-131
	Moodle, grunnnámskeið	24. ágúst, kl. 9:00-12:15	Oddi, 102
	eMission-kynning	28. ágúst, kl. 13:00-14:00	Árnagarður, 310
September	Hvað er Turnitin?	3. sept. kl. 12:10-13:00	Háskólatorg, 300
	Moodle-próf, vinnustofa	6. sept. kl. 9:00-12:15	Oddi, 102
	Fjölbreyttar kennsluáðferðir og virkir nemendur	5. sept. kl. 15:00-17:00	Árnagarður, 310
	Hvað er Moodle-einkunnabók?	11. sept. kl. 12:00	Gimli, 102
	Moodle-próf, vinnustofa	13. sept. kl. 9:00-12:15	Oddi, 102
	Að nota hæfniviðmið í kennslu	13. sept. kl. 14:00-16:00	Háskólatorg, 300
	Moodle-einkunnabók, vinnustofa	14. sept. kl. 9:00-12:15	Oddi, 102
	Hvað eru fiskabúrs-, snjóbolta- og púslaðferðir?	18. sept. kl. 12:10-13:00	Háskólatorg, 300
	Hvað er Moodle-könnun?	25. sept. kl. 12:00	Gimli, 102
Október	Hvað er Moodle-gagnagrunnur?	2. okt. kl. 12:00	Gimli, 102
	Hvað er samþætting kennslu og rannsókna?	3. okt. kl. 12:00-13:00	Háskólatorg, 300
	Hvað eru Moodle-umræður?	9. okt. kl. 12:00	Gimli, 102
	Hvað eru Moodle-próf?	16. okt. kl. 12:00	Gimli, 102
	Kennsla og rannsóknir, reynsla kennara	17. okt. kl. 12:10-13:00	Háskólatorg, 300
	Hvað er case study?	18. okt. kl. 12:10	Háskólatorg, 300
	Hvað er Moodle-valkostur?	23. okt. kl. 12:00	Gimli, 102
Nóvember	Hvað er problem based learning?	5. nóv. kl. 12:10	Háskólatorg, 300
	Hvað eru Moodle-verkefni?	6. nóv. kl. 12:00	Gimli, 102
	Matskvarðar, rubrics	8. nóv. kl. 14:00-16:30	Háskólatorg, 300
	Hvað er Moodle-verkstæði?	13. nóv. kl. 12:00	Gimli, 102
	Hvernig get ég metið hópavinnu og umræður?	14. nóv. kl. 13:30-16:00	Háskólatorg, 300
	Fjölvalspróf, vinnustofa	19. nóv. kl. 13:00-15:30	Árnagarður, 310
	Hvað er Moodle-kennslustund?	20. nóv. kl. 12:00	Gimli, 102
	Moodle, grunnnámskeið	28. nóv. kl. 9:00-12:15	Oddi, 102
Desember	Vinnuálag í námskeiðum	6. des. kl. 14:00-16:00	Háskólatorg, 101
	Kennsluáætlanir	10. des. kl. 13:00-15:00	Árnagarður, 310

Hvað er...?

Á haustmisseri hefur Kennslumiðstöð tekið upp þá nýbreytni að halda hádegis- og nestisspjall um ýmislegt sem ofarlega er á baugi í kennslumálum við Háskóla Íslands. Spjallið köllum við „Hvað er...?“ Kennurum og öðru starfsfólki HÍ er boðið að koma með nestið sitt, hlusta á stutt innlegg og ræða málin í framhaldinu. Ekki er nauðsynlegt að skrá sig á þessa viðburði. Hér að neðan er listi yfir „Hvað er...?“-hádegis, en þau eru einnig auglýst á heimasíðu HÍ og í Uglu.

	Kynning	Dagsetning	Staður
September	Hvað er Turnitin?	3. sept. kl. 12:10-13:00	Háskólatorg, 300
	Hvað er Moodle-einkunnabók?	11. sept. kl. 12:00	Gimli, 102
	Hvað eru fiskabúrs-, snjóbolta- og púslaðferðir?	18. sept. kl. 12:10-13:00	Háskólatorg, 300
	Hvað er Moodle-könnun?	25. sept. kl. 12:00	Gimli, 102
Október	Hvað er Moodle-gagnagrunnur?	2. okt. kl. 12:00	Gimli, 102
	Hvað er samþætting kennslu og rannsókna?	3. okt. kl. 12:00-13:00	Háskólatorg, 300
	Hvað eru Moodle-umræður?	9. okt. kl. 12:00	Gimli, 102
	Hvað eru Moodle-próf?	16. okt. kl. 12:00	Gimli, 102
	Hvað er case study?	18. okt. kl. 12:10	Háskólatorg, 300
	Hvað er Moodle-valkostur?	23. okt. kl. 12:00	Gimli, 102
Nóvember	Hvað er problem based learning?	5. nóv. kl. 12:10	Háskólatorg, 300
	Hvað eru Moodle-verkefni?	6. nóv. kl. 12:00	Gimli, 102
	Hvað er Moodle-verkstæði?	13. nóv. kl. 12:00	Gimli, 102
	Hvað er Moodle-kennslustund?	20. nóv. kl. 12:00	Gimli, 102

Efling gæða náms og kennslu, málstofur á fræðasviðum

Í framhaldi af málþingi um eflingu gæða náms og kennslu við Háskóla Íslands munu fræðasvið halda málstofur um einstök umræðuefni á haustmisseri 2012. Málstofurnar verða auglýstar sérstaklega á viðkomandi fræðasviðum.

Menntakvika og Þjóðarspegill

Menntakvika:

Staður: Menntavísindasvið

Stund: 5. október 2012

Málþing með áhugaverðum fyrirlestrum m.a. um háskólakennslu og starf háskólakennarans.

Þjóðarspegill

Staður: Félagsvísindasvið

Stund: 26. október 2012

Kennslufræði háskóla

• Guðrún Geirsdóttir, dósent MVS og deildarstjóri Kennslumiðstöðvar

Það má með sanni segja að verkefni og viðfangsefni háskólakennara verði flóknari með degi hverjum. Auk þess að glíma við rannsóknir er gerð krafa um að þeir skipuleggi ný námskeið og námsleiðir, endurskoði námskár, skrifi hæfniviðmið, bregðist við kennslukönnunum, hagi kennslu sinni í samræmi við þarfir æ breiðari nemendahóps og nýti upplýsingatækni markvisst í kennslu sinni, svo eitt-hvað sé nefnt. Til að aðstoða háskólakennara til að takast á við flókið kennarastarf hafa háskólar um heim allan leitað ýmissa leiða til að efla stuðning við kennslu og þróunarstarf á því sviði. Kennslumiðstöðvar má nú finna við flesta háskóla og er víða gerð formleg krafa um

engu sem gefnu, ígrundi vel eigin verk og frammistöðu og leiti leiða til að bæta sig.

Hugmyndir um fræðimennsku náms og kennslu eru grunnurinn að baki námsleiðar um háskólakennslu sem stofnuð var á Menntavísindasviði Háskóla Íslands árið 2010. Námsleiðin, sem kennd er í samstarfi við Kennslumiðstöð, samanstendur af þremur tíu eininga námskeiðum sem eru: *KEN212F Inngangur að kennslufræði á háskólastigi*, *KEN103F Skipulag námskeiða, námsmat og mat á eigin kennslu* og *KEN004F Kennsluþróun og starfendarrannsóknir*.

Í fyrsta námskeiðinu, *KEN212F Inngangi að kennslufræði á háskólastigi*, kynnast þátttakendur lykilhugtökum náms, kennslu og námsmats á háskóla-

tilraunir með breytingar á kennsluháttum, skipulögðu nýjar námsleiðir og gerðu samanburð á eigin námsleiðum og erlendum námsleiðum. Námskeiðið er kennt á haust- og vormisseri.

Skipulag námskeiðanna þriggja og kennsluhættir byggja á svipaðri hugmyndafræði og sambærileg námskeið og námsleiðir víða um heim. Meginmarkmið er að efla hæfni háskólakennara til að kenna á faglegan hátt. Lögð er áhersla á að viðfangsefni námskeiða séu hagnýt og glíma þátttakendur fyrst og fremst við verkefni tengd eigin kennslu. Þá er áhersla lögð á að gefa þátttakendum tækifæri til að ræða reynslu sína af kennslu og skoða og leggja mat á kennslu jafningja.

Síðastliðið vor höfðu 55 háskólakennarar lokið fyrstu tveimur námskeiðum námslínunnar og 12 manna hópur háskólakennara lauk svo síðasta námskeiðinu í vor og fékk þar með diplómu í háskólakennslufræði. Í haust verður námskeiðið *KEN212F Inngangur að kennslufræði á háskólastigi* kennt í fjórða sinn og hafa rúmlega tuttugu háskólakennarar skráð sig til leiks.

að háskólakennarar sækja nám í kennslufræðum til að hljóta fastráðningu og/eða framgang í starfi.

Í fræðilegri umræðu um gæði háskólastarfs ber hugtakið (akademíska) fræðimennsku oft á góma. Þar er vísað til þess að háskólakennarar sinni rannsókn-um sínum og störfum á faglegan máta. Þess er krafist að þeir vandi sig við vinnu sína og að starf þeirra lúti ákveðnum viðmiðum um gæði. Fyrir um þremur áratugum lagði Boyer (1990) til að hugtakið fræðimennska væri ekki aðeins notað yfir þau störf háskólakennara sem snúa að rannsóknum heldur næði það einnig til kennslustarfa. Hugtakið fræðimennska náms og kennslu (e. scholarship of teaching and learning) vísar til þeirrar kröfu að háskólakennarar sinni kennslu af sömu fagmennsku og öðrum þáttum starfsins, beiti gagnrýnni hugsun, taki

stigi. Þar er fjallað um hlutverk kennara, námskenningar, kenningar um kennslu og námsmat, og þátttakendur kynnast ýmsum hagnýtum leiðum til að skipuleggja nám og kennslu. Námskeiðið er kennt á haustmisseri.

Námskeiðið *KEN103F Skipulag námskeiða, námsmat og mat á eigin kennslu*, er kennt á vormisseri. Þar fá þátttakendur tækifæri til að huga sérstaklega að námskrárgerð, þ.e. skipulagi námskeiða, námsmati svo og mati á gæðum eigin kennslu. Í námskeiðinu er m.a. fjallað um gerð kennsluáætlana, hæfniviðmið, gerð námsmatsáætlana og mat á gæðum námskeiða.

Í lokanámskeiðinu, *KEN004F Kennsluþróun og starfendarrannsókn*, vinna þátttakendur að rannsókn á eigin kennslu, einir eða í samstarfi við aðra. Þátttakendur á síðasta námskeiði gerðu

þeir kennarar sem lokið hafa námskeiðunum hafa í umræðum um námskeiðin og í námskeiðsmati verið mjög sáttir við nám sitt. Þeir hafa fagnað tækifæri til að endurskoða kennslu sína og taka þátt í umræðum við aðra háskólakennara um kennsluhætti. Hér með fylgja ummæli eins þátttakanda um námskeiðið *KEN103F Skipulag námskeiða, námsmat og mat á eigin kennslu*: „Eftir að hafa setið í þessu námskeiði og unnið verkefni tel ég nauðsynlegt fyrir alla háskólakennara að stunda nám eins og þetta. Þótt kennslufræði sé ekki sú fræðigrein sem ég hef mestan áhuga á frekar en flestir aðrir [háskóla]kennarar er það staðreynd að kennsla er stór hluti af starfi okkar.“

Á síðunni hér á móti segja Rúnar Unnþórsson og Helga Ingimundardóttir af reynslu sinn af náminu.

„Ég er ekki hættur að bæta við mig í þessum fræðum, ég er búinn að skrá mig í þriðja og síðasta kennslufræðinámskeiðið fyrir háskólakennara.“

Haustið 2011 réð ég mig til starfa sem lektor hjá IVT deild HÍ og þar með varð kennsla stór hluti af starfsskyldum mínum. Ég hafði sinnt kennslu hjá deildinni í tíu ár, með doktorsnámi og öðru starfi, en ég er ekki menntaður í kennslufræðum. Ég ákvað að skrá mig í námskeiðið *KEN212F Inngang að kennslufræði á háskólastigi* vegna innri þarfa fyrir menntun á þessu sviði og metnaði til að sinna starfi mínu á sem bestan hátt.

Námskeiðið sátu kennarar frá Háskóla Íslands, Viðskiptaháskólanum á Bifröst og Listaháskóla Íslands. Hvert okkar hafði mismunandi hugmyndir um kennslu, kennsluaðferðir, námsmat og nám almennt. Umræður í tímum urðu því oft mjög fræðandi og lærði ég margt á því að hlusta á reynslusögur samnemenda minna. Auk þess var gott að geta lagt vandamál sín fyrir hópinn til umræðu. Fyrir hvern tíma, sem var

annan hvern þriðjudag, var lagt fyrir ákveðið lesefni og var það síðan rætt í tímunum. Lesefnið miðaði að því að gefa okkur grunn í helstu kenningum um kennslu- og námsmatsaðferðir. Einnig var farið yfir rannsóknir um kosti og galla mismunandi endurgjafar-aðferða og kosti þess að nota matskvarða. Námskeiðið uppfyllti allar væntingar mínar og á næsta misseri innleiddi ég nokkrar áhugaverðustu aðferðirnar í námskeiðum mínum.

En fróðleiksfýsn minni var ekki svalað, ef eitthvað var hafði hún aukist. Ég skráði mig því í framhaldsnámskeiðið *KEN103F, Skipulag námskeiða, námsmat og mat á eigin kennslu*, þar sem farið var að hluta til í sama námsefni og áður þó örlítið öðruvísi, og öðru efni bætt við. Meðal þess sem bætt var við var skipulagning og aðferðir til að meta gæði námskeiða, gerð hæfniviðmiða og áætlun vinnuálags nemenda út frá

Rúnar Unnþórsson, lektor IVT, VoN

Bologna-kerfinu.

Ég er ekki hættur að bæta við mig í þessum fræðum, ég er búinn að skrá mig í þriðja og síðasta kennslufræðinámskeiðið fyrir háskólakennara.

„Ég mæli því eindregið með því að ungir og óreyndir kennarar kynni sér kennslufræði háskóla, það hefur reynst mér gott veganesti til að takast á við kennslu með virkum og gagnrýnum hætti.“

Undanfarin misseri hef ég stundað kennslufræði háskóla í hjáverkum, en ég er doktorsnemi í tölvunarfræði og kenni grunnnemum í iðnaðarverkfræði á vorin. Þar sem ég er enn ung að árum, aðeins örfáum árum eldri en nemendur mínir, þá skorti mig í fyrstu sjálfstraust til að bera ábyrgð á heilu námskeiði. Misserið fyrir kennslu sótti ég námskeiðið *KEN212F Inngang að kennslufræði á háskólastigi* og undir traustri handleiðslu Guðrúnar Geirsdóttur vissi ég hvað ég væri að fara út í og hvaða hættur ég ætti að varast.

Samhliða kennslunni sótti ég námskeiðið *KEN103F Skipulag námskeiða, námsmat og mat á eigin kennslu* hjá Ingvari Sigurgeirssyni. Ígrundun námskeiðsins og rík áhersla á námsmat og ólíkar kennsluaðferðir úr fyrra námskeiðinu opnaði augun mín fyrir því hverju breyta mætti og hvað mætti

bæta í námskeiðinu mínu. Þar með var ég komin með efnivið fyrir námskeiðið *KEN004F Kennsluþróun og starfendarrannsóknir*. Þar birtist mér vettvangur til að vinna með kennurum úr ólíkum deildum Háskóla Íslands sem allir áttu það sameiginlegt að vilja betrubæta kennslu. Þar unnum við Benedikt Magnússon, kennari í Raunvísindadeild, að því að þróa leið til að staðfæra umræðutíma yfir Suðurgötuna. Við sóttum um styrk hjá Kennslumálasjóði vegna námskeiðsins sem við og fengum.

Ég mæli því eindregið með því að ungir og óreyndir kennarar kynni sér kennslufræði háskóla, það hefur reynst mér gott veganesti til að takast á við kennslu með virkum og gagnrýnum hætti, að ógleymdri sálhjálpinni sem felst í því að geta leitað til reyndra kennara af ólíkum sviðum ef eitthvað bjátar á.

Helga Ingimundardóttir, doktorsnemi í tölvunarfræði, VoN

Efling gæða náms og kennslu

• Elva Björg Einarsdóttir, verkefnastjóri í Kennslumiðstöð

Um miðjan janúar á þessu ári var haldið málþing um gæði náms og kennslu í Háskóla Íslands. Málþingið var haldið að frumkvæði Stúdentaráðs og í samvinnu við kennslumálanefnd, Kennslumiðstöð og gæðastjóra Háskóla Íslands. Markmið málþingsins var að starfsfólk og nemendur HÍ ræddu saman um leiðir til eflingar náms og kennslu í skólanum. Málþingið gerði mikla lukku og var vel sótt af nemendum, kennurum og öðru starfsfólki Háskóla Íslands.

Málstofur endurspegluðu brýnustu málin að mati þinghaldara og héldu fulltrúar nemenda og kennara framsögu um þau og ræddu þau frekar

kennara — hér þarf að ríkja gagnkvæm virðing. Hlutverk hvers og eins þarf að vera skilgreint fyrirfram og hlutað-eigandi aðilar þurfa að axla ábyrgð á hlutverkum sínum.

Vinnulagsnámskeið (vinnulag í háskóla) á fyrsta misseri léttir nýnemum háskólalífið. Þá ættu nemendur að hafa akademískan leiðbeinanda eða mentor frá upphafi náms, þ.e. aðila sem fer yfir frammi-stöðu í námi (eldri nemanda/kennara/verkefnastjóra). Nokkrar deildir innan HÍ hafa nú þegar reynslu af slíku mentorakerfi. Almennt séð felst stuðningur við nýnema í því að gera hann sýnilegan, hjálpa honum að fóta sig í nýju umhverfi, hvetja hann og

námskeiða, námsleiða og fræðasviða. Hugsu þarf námið í heild og á nýjum brautum skv. nýjum stöðlum (ECTS). Það er til dæmis hægt að gera í samræðum á milli nemenda og kennara og á milli kennara. Einnig má gera það með því að rýna í kennslukönnun svo og með því að deildir og fræðasvið komi sér upp viðmiðunarramma um vinnuálag í námskeiðum, til að mynda hversu margar blaðsíður eru að baki ECTS einingum og stærð ritgerða. Nú þegar hafa einstaka deildir innan HÍ útbúið sér slíkan viðmiðunarramma. Þá er fækkun stundakennara liður í því að minnka vinnuálag og skörun á námsefni.

Námsmat á eðlilega stóran þátt í vinnuálagi námskeiða. Mikilvægt er að

„Mikilvægt er að kynna fyrir nemendum þá siðferðislegu ábyrgð sem fylgir háskólamenntun þeirra.“

í málstofuhópum. Niðurstöður málstofuhópanna voru síðan kynntar í lok málþings. Þegar hefur verið unnið með niðurstöðurnar og mun frekar verða unnið með þær í hádegismálstofum á fræðasviðum HÍ á haustdögum. Lokaafurð þessarar vinnu verða stefnumótandi tillögur til úrbóta í eflingu náms og kennslu innan skólans.

Hér á eftir eru helstu niðurstöður málþingsins í stuttu máli. Skýrsluna alla má nálgast á heimasíðu Kennslumiðstöðvar.

Týndi nýneminn? — Móttaka og stuðningur við nemendur. Fyrstu kynni nemenda af háskólanum eru afar mikilvæg og leggja þarf áherslu á nýnema-kynningar m.a. með því að kennarar mæti á þær og nemendafélög skipuleggi atburði í tengslum við kynningarnar.

Gera þarf nemendum grein fyrir ábyrgð á eigin námi og ábyrgð á samskiptum sínum við samnemendur og

hrósa honum fyrir það sem vel er gert.

Kennslukönnun — skiptir hún máli? Mikilvægt er að jákvæðni ríki gagnvart kennslukönnun almennt og að kennarar hvetji nemendur sína til að taka þátt í henni. Einnig er mikilvægt að nemendur og kennarar viti að kennslukönnun sé fylgt eftir og þá hvernig. Athuga þarf uppsetningu könnunarinnar og gera hana meira aðlaðandi og kanna möguleikana á því að vista könnunina og koma aftur að henni síðar.

Kennslukönnun HÍ hentar ekki til að meta starfsnám, finna þarf leiðir til að meta það og eins smærri námskeið þar sem könnunin er ekki lögð fyrir í námskeiðum sem telja færri en fimm nemendur. Aðrar mögulegar leiðir til að meta námskeið eru t.a.m. að nota þjónustukönnun snemma á misseri og rýnihópa eða matshringi.

Vinnuálag í námskeiðum. Það er brýnt jafnréttismál fyrir nemendur og kennara að samræma vinnuálag milli

námsmat sé fjölbreytt og dreift jafnt og þétt yfir misserin, til dæmis með því að hefja það í upphafi misseris og ljúka því við lok prófatímabils. Eins er mikilvægt að verkefnaskil milli ólíkra námskeiða innan námsleiða séu samhæfð.

Samþætting kennslu og rannsókna í grunnnámi. Eitt markmið rannsóknaháskóla er að gefa nemendum aukin verkfæri til þekkingarleitar. Efla þarf rannsóknahluta grunnnáms og tengingu og persónuleg tengsl fræðimanna og nemenda, þ.e. að nemendur fylgist með vísindastarfi kennara sinna og taki þátt í rannsóknavinnu. Nemendur þurfa að fá rannsóknasamstarf metið til eininga.

Vinna þarf gegn því að rannsóknir séu fyrst og fremst einyrkjabúskapur. Einnig þarf að vinna gegn aðferða-fræðilegum fordómum og um leið að viðurkenna sérþarfir mismunandi rannsóknasviða. Kennarar þurfa að breyta kennsluháttum og hætta að líta á kennslu og rannsóknir sem aðskilda

þætti. Koma þarf á fót markaðstorgi rannsóknaverkefna. Ýmislegt innan HÍ vinnur beinlínis gegn tengslum kennslu og rannsókna, til dæmis sú fullyrðing sem heyrðist á þinginu, „að helsta „umbun“ háskólakennara sé kennsluafsláttur.“

Fyrirlestrar og fjölbreyttir kennsluhættir. Nemendur mæta ekki í fyrirlestra af því að þeim finnst þeir ekki græða neitt á því að mæta. Lykilatriði fyrir mætingu og virkni nemenda er að þeir sjái sér hag í því að taka þátt. Til að mynda þurfa verkefni að vera hagnýt og virkni í tímum eða tímasókn að hafa áhrif á námsmat. Símat og verkefni sem eru í tengslum við kennslu ýta undir að nemendur mæti betur í tíma og séu virkir þar. Námsumhverfið þarf að hvetja til virkni og þátttöku. Hugsa þarf fyrirlestra/kennslu út frá nemendum, ekki kennara. Kennarar ættu til dæmis að forðast að leggja mesta áherslu á að komast yfir námsefnið í kennslustundinni en hugsa frekar um hvað þeir mundu vilja að sitji eftir hjá nemendum eftir kennslustundina. Ef halda á fyrirlestur þarf að huga að því að hafa hann

lifandi og bjóða upp á spurningar og varpa spurningum til nemenda í kennslustund. Kennarinn þarf að passa sig á því að vera hreyfanlegur (ekki fastur í púlti) og óhræddur við þögnina.

Blandaðar kennsluaðferðir eru mikilvægar í allri kennslu. Nemendur eru mismunandi og þurfa mismunandi aðferðir til náms. Spurningar eru lykilatriði til að virkja nemendur í kennslu. Eins er mikilvægt að skilgreina verkefni kennslu-

stundar fyrirfram þannig að nemendur viti að hverju þeir ganga.

Siðfræði í kennslu — hvernig má samþætta siðfræði og fræðilegt nám?

Fyrsta skrefið í átt að því að efla siðfræði í kennslu við Háskóla Íslands er menntun /endurmenntun kennara með það að markmiði að þeir verði færari um að takast á við og fjalla um siðfræði í kennslu, þá sérstaklega í tengslum við ákveðið fræðasvið. Með endurmenntun kennara er lagður grunnur að öflugri umræðu á hverju fræðasviði og meðvitund um þau siðferðilegu álitamál sem fjalla ber um. Gæta verður þess að nemendur hafi tileinkað sér það að námi loknu.

Fagmennskuhugmyndin er mikilvæg í starfi. Skipuleggja þarf námskeið í siðfræði sem allir nemendur háskólans fara í gegnum á skólagöngu sinni. Markmiðið er að nemendur skilji og verði meðvitaðir um hlutverk sitt og ábyrgð sem nemendur og þjóðfélagsþegnar í tengslum við siðfræði, sjálfbærni og ábyrgð. Mikilvægt er að kynna fyrir nemendum þá siðferðislegu ábyrgð sem fylgir háskólamenntun þeirra.

Fréttir af fræðasviðum Háskóla Íslands

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

Víðfangsefni og starfsemi kennslunefndar Félagsvísindasviðs var fjölbreytt veturinn 2011-12. Þó ber þar hæst mótun stefnu deildarinnar. Mikilvægur liður í þeirri vinnu var þing sviðsins sem haldið var í nóvember og var að þessu sinni tileinkað kennslu. Þar var fjallað um kennslumenningu og var Ólafur Helgi Jóhannesson, lektor á

Menntavísindasviði, fenginn til að halda erindi. Kennarar deildu reynslu sinni af því að kenna í stórum nemendahópum. Niðurstöður úr umræðu voru nýttar í störfum nefndarinnar við mótun stefnu sviðsins. Að auki var höfð hliðsjón af úttektum og ráðgjöf sérfræðinga í stefnumótun og kennslu. Kennslustefnan var formlega samþykkt í júní og er rauði þráðurinn í henni fagleg efling kennslu með áherslu á uppbyggingu stuðningskerfis og aukna virkni og ábyrgð nemenda. Í lok haustmíssis var haldinn fundur um möguleika á aukinni samkennslu á sviðinu með það fyrir augum að efla samstarf þvert á deildir. Góð þátttaka var á fundinum og voru stofnaðir hópar sem skiluðu tillögum að aukinni samkennslu nemendum og faglegu starfi til hagsbóta.

Í haust mun vinna nefndarinnar

aðallega felast í því að fylgja eftir framkvæmdaráætlun sem fylgir nýsamþykktari kennslustefnu. Að auki verður áfram unnið að innleiðingu reglna og forrita til varnar ritstuldi, endurskoðun hæfniviðmiða og skilgreiningu á undirbúningskröfum námsleiða. Verið er að undirbúa fyrirlestraröð og vinnustofur í samvinnu við Kennslumiðstöð líkt og gert var síðastliðinn vetur en nú verður lögð áhersla á nýtingu upplýsingatækni og samskiptamiðla í kennslu. Kennslunefndin hefur unnið náið með starfsfólki sviðsins úr ólíkum deildum; sviðsstjórn, Kennslumiðstöð og kennslumálanefnd, og hefur þetta víðtæka samstarf verið bæði gagnlegt og áhugavert.

Sif Einarsdóttir, formaður kennslunefndar FVS, og Kolbrún Eggertsdóttir kennslustjóri

HÁSKÓLI ÍSLANDS HEILBRIGÐISVÍSINDASVIÐ

Kennslumálanefnd Heilbrigðisvísindasviðs fundaði að jafnaði einu sinni í mánuði veturinn 2011-2012. Ýmis kennslumál voru til umfjöllunar en ofarlega á baugi var samkenntslu. Búið er að leggja miklu vinnu í að finna sameiginlegan flöt á samkenntslumálum við sviðið. Þegar nefndin kom til starfa lágu fyrir drög að tillögum frá fráfarandi formanni nefndarinnar, Sesselju Ómarsdóttur, en hún lét af störfum formanns í október. Björn Guðbjörnsson tók við sæti hennar um áramót. Áfram var unnið með

samkenntslumál. Búið er að sameina nokkur námskeið en talið er fullreynt með sameiningu að sinni. Þó verður áfram stefnt að hagræðingu námskeiða.

Mótun kennslustefnu var stór þáttur í starfi nefndarinnar á vor-misseri og var stefnan samþykkt á sviðsþingi í maí.

Margt bar á góma og var nokkuð rætt um álag eða vinnu við hverja ECTS-einingu. Lyfjafræði reið á vaðið með slíka vinnu og var hún kynnt nefndinni. Reglur um endurupptökupróf voru einnig ræddar, en nokkurrar óánægju hefur gætt með fyrirkomulag þeirra. Einnig var rætt um einingagjöf við rannsóknánám, en samræma þarf einingagjöf varðandi lokaverkefni í meistara- og doktorsnámi. Mikilvægt er að eininga- og einkunnaskil séu rétt þar sem einingagjöf er tengd fjármálum og framvindu.

Kennslumálanefnd HVS mun starfa eftir þeirri stefnu að lögð verði áhersla á sjálfstæð og vönduð vinnubrögð

nemenda, nána samvinnu nemenda og kennara, góða aðstöðu til náms og fjölbreytt tækifæri nemenda til að vinna sjálfstæð rannsóknaverkefni. Allt nám við Heilbrigðisvísindasvið skal stuðla að fræðilegri þekkingu og faglegri hæfni. Einnig á það að styðja færni í vísindalegum aðferðum, gagnrýnni hugsun og traustri siðferðilegri dómgreind sem nýtist stúdentum til frekara náms, í starfi og sem ábyrgum borgurum. Samþætting kennslu og rannsókna innan Heilbrigðisvísindasviðs eflir gæði námsins, þverfaglegt rannsóknasamstarf og samvinnu milli ólíkra heilbrigðisstétta.

Á döfinni næsta vetur eru svo námskeið eða málþing fyrir akademíska starfsmenn í samráði við Kennslumiðstöð. Námskeiðin snúa að kennsluháttum og kynningu á ritstuldarforriti, svo eitthvað sé nefnt.

Ingibjörg Þórisdóttir, kennslustjóri, fh. kennslunefndar HVS

HÁSKÓLI ÍSLANDS HUGVÍSINDASVIÐ

Kennslunefnd Hugvísindasviðs fundaði reglulega veturinn 2011-2012 og tók til umfjöllunar ýmis kennslumál. Meðal þeirra voru prófdómaramál, einkum í tengslum við lokaritgerðir í framhaldsnámi, mat á vinnu kennara í fámennum námskeiðum og gerð kennslustefnu, en nefndin var deildum sviðsins til ráðgjafar um mótun

kennslustefnu vorið 2012. Nefndin hefur reynst mikilvægur samráðs-vettvangur kennslumála á sviðinu öllu og hún hefur einnig unnið náið með kennslumálanefnd háskólaráðs.

Á sviðsþingi sumarið 2011 stóð kennslunefnd fyrir umræðum um einkunnaviðmið og viðmið um vinnu-álag á námskeiðum. Tillögur nefndarinnar um einkunnaviðmið voru samþykktar í sviðsstjórninni sama sumar og nefndin lagði síðan fram viðmið um vinnuálag á námskeiðum vorið 2012 eftir að hafa fjallað ítarlega um málið og að höfðu samráði við kennara á sviðinu. Vonast er til að slík viðmið um einkunnir og vinnuálag auki gegnsæi og samræmi í þessum mikilvægu málum sem snerta jafnt kennara sem nemendur. Í tengslum við

það hélt nefndin málstofu um vinnu-álag á námskeiðum í samstarfi við Kennslumiðstöð vorið 2012. Hún tók einnig þátt í málstofu um sama efni á vegum Kennslumiðstöðvar, þar sem fulltrúar ólíkra sviða skiptust á skoðunum.

Mörg mál eru á döfinni hjá nefndinni og má þar nefna ýmis gæðamál, ekki síst þau sem tengjast kennslustefnu og sjálfsmati sem deildir sviðsins ganga nú í gegnum ein af annarri.

Sveinn Yngvi Egilsson, formaður kennslunefndar Hugvísindasviðs

HÁSKÓLI ÍSLANDS MENNTAVÍSINDASVIÐ

Auk fastra funda fór fram ýmiss konar starfsemi á vegum kennsluráðs Menntavísindasviðs veturinn 2011–2012. Að venju var mánaðarlegt nestis-spjall á dagskrá. Nestisspjall eru óformlegir spjallfundir sem þar sem kennarar kynna nýjungar sem þeir hafa bryddað upp á í kennslunni eða kannanir sem þeir hafa unnið í sambandi við kennslu. Meðal efnis í vetur var m.a. tenging rannsókna og kennslu, leiðir til að auka virkni nemenda og könnun á viðhorfum

kennara og nemenda á samkennslu-forminu, þ.e. að kenna saman stað- og fjarnemum, sem tekið var upp fyrir tveimur árum.

Kennsluráð stóð fyrir röð náms-skeiða sl. haust í samvinnu við Menntasmiðju og Kennslumiðstöð um notkun Moodle-forritsins fyrir kennara sviðsins, en vegna mikils fjölda fjarnema þurfa kennarar sviðsins að vera sérlega leiknir í notkun samskiptaforrita.

Kennsluráð fær jafnan til liðs við sig kennara sem sinna ákveðnum afmörkuðum verkefnum. Sem dæmi um slíkt verkefni má nefna endur-skoðun á tillögum um viðurlög við ritstuldi. Á vormisseri fór nokkur tími kennsluráðs í umræður um endur-skoðun stefnu sviðsins frá 2010 um kennslu. Nauðsynlegt þótti að fara í slíka endurskoðun í ljósi stefnu Háskóla Íslands um kennslu 2011–2016.

Starfsemi kennsluráðs á þessum vetri lauk með kennsluþingi sem haldið var í byrjun júní. Þingið var í tveimur hlutum. Á fyrri hluta þess var gerð grein fyrir athugunum sem unnar hafa verið ýmist á Menntavísindasviði eða í HÍ á viðhorfum nemenda til ýmissa þátta sem snúa að kennslu. Á seinni hluta þingsins voru svo hópumræður um ákveðna liði í endurskoðaðri stefnu sviðsins og settu hópar fram tillögur um aðgerðaráætlanir.

Ærin verkefni bíða næsta árs, m.a. að ljúka við aðgerðaráætlun, finna leiðir til að þróa samkennsluna, skipuleggja mat á öllu vettvangsnámi, gera tillögur um reglubundið mat á kennslu auk hins miðlæga mats og svo mætti lengi upp telja.

Hafðís Ingvarsdóttir, formaður kennsluráðs MVS

HÁSKÓLI ÍSLANDS VERKFRÆÐI- OG NÁTTÚRUVÍSINDASVIÐ

Starfsemi kennslunefndar Verkfræði- og náttúruvísindasviðs veturinn 2011–2012 var allmikil. Í byrjun desember 2011 var haldin Kennsluvika VoN. Hún samanstóð af tveimur málþingum og einni vinnustofu. Sérlegir gestir kennsluvikunnar voru Per Warfvinge og Torgny Roxå frá Lundarháskóla í Svíþjóð, en þeir hafa innleitt róttækar breytingar á kennslustefnu verkfræðideildarinnar þar undanfarin ár. Sérstaklega var áhugaverð hálf dags vinnustofa sem Torgny Roxå stýrði. Þar var fjallað um hvað kennarar í

tæknigreinum gætu lært af kenningum í hugfræði. Á seinna málþingi kennsluvikunnar voru veitt kennsluverðlaun VoN og hlaut þau í þetta sinn Rögnvaldur Möller, prófessor í stærðfræði. Auk þess var Sven Þ. Sigurðssyni, prófessor í tölvunarfræði, veitt sérstök heiðus-verðlaun fyrir langan og farsælan kennsluferil, en hann lætur af störfum eftir þennan vetur.

Sviðið stóð fyrir nokkrum örnáms-skeiðum um kennslu yfir veturinn. Örnámskeið Ólafs Ingólfssonar, prófessors í Jarðvísindadeild, um

lotukennslu og símat, vakti mikla umræðu innan sviðsins um kosti og galla þess að kenna námskeið í 4–7 vikna lotum. Sú umræða á eftir að halda áfram því að ráðgert er að halda ráðstefnu um efnið í haust. Haldið hefur verið stutt þrískipt námskeið fyrir dæma-tímakennara í haustbyrjun (2012) í samvinnu við Kennslumiðstöð Háskóla Íslands.

Hjálmtýr Hjálmtýsson, formaður kennslunefndar VoN

KENNSLUVIKA VoN SENS TEACHING WEEK

Hvernig getum við samþætt kennslu og rannsóknir?

• Guðrún Geirsdóttir, dósent MVS og deildarstjóri Kennslumiðstöðvar

Flestir geta líklega verið sammála um að rannsóknir skipta höfuðmáli í háskólastarfi og að þær eigi að skipa stóran sess í námskrá og kennslu. Slík sýn endurspeglast vel í nýlegri stefnu Háskóla Íslands 2011–2016 þar sem lögð er sérstök áhersla á samþættingu kennslu og rannsókna í grunnnámi. Þar segir m.a.:

Kennsla og rannsóknir eru órjúfanlega tengd í rannsóknaháskóla. Markviss samþætting kennslu og rannsókna eykur gæði alls náms við háskólann og tryggir að kennsla og rannsóknir njóti ávallt sama forgangs (bls. 13).

Þrátt fyrir stefnuýfirlýsingar eins og þessa er ekki endilega ljóst hvað átt er við með markvissri samþættingu kennslu og rannsókna. Rannsóknir á tengslum kennslu og rannsókna eru misvísandi en flestar benda til þess að það eitt að háskólakennarar séu öflugir rannsækendur dugi ekki til að efla rannsóknarhæfni nemenda. Jafnvel eru dæmi um að mikil og einhæf

rannsóknakrafta á kennara auki fjarlægð og minnki aðgang nemenda að kennurum sínum.

Vandinn við samþættingu kennslu og rannsókna er að þessir tveir kjarnaþættir háskólastarfs eru gjarnan aðgreindir innan háskólastofnana og heyra oft undir ólík ráð og nefndir. Til að efla markviss tengsl rannsókna og kennslu þarf því að huga sérstaklega að námskrá háskólagreina, kennsluháttum og stjórnskipulagi.

Víða í Bandaríkjunum og á seinni árum í Bretlandi hafa stjórnendur háskóla leitað leiða til að gera rannsóknir að viðfangsefni í grunnnámi háskóla og gefa þar með öllum nemendum kost á að efla rannsóknahæfni sína. Í Bretlandi hafa þeir Mick Healey og Alan Jenkins (2009) verið leiðandi í rannsóknum á þessu sviði og dregið saman upplýsingar og hugmyndir um kennsluhætti sem byggja á samþættingu kennslu og rannsókna. Í skrifum sínum segja þeir að rannsóknarnám á grunnstigi megi að vissu leyti tengja við leitarnámsaðferðir (e. inquiry-based learning). Þeir benda á að markmiðið með rannsóknarnámi sé að fá nemendur til að vera virkir í námi, kenna þeim að leita sér upplýsinga og leggja gagnrýnið mat á efnið um leið og þeir kynnast og ná tökum á viðurkenndum leiðum til að skapa og meta þekkingu innan ólíkra fræðigreina.

Mick Healey er ráðgjafi og rannsakandi í háskólafræðum og prófessor emeritus í landafræði við háskólann í Gloucestershire í Bretlandi. Hann kom til Íslands á vordögum í boði kennslumálanefndar Háskóla Íslands og

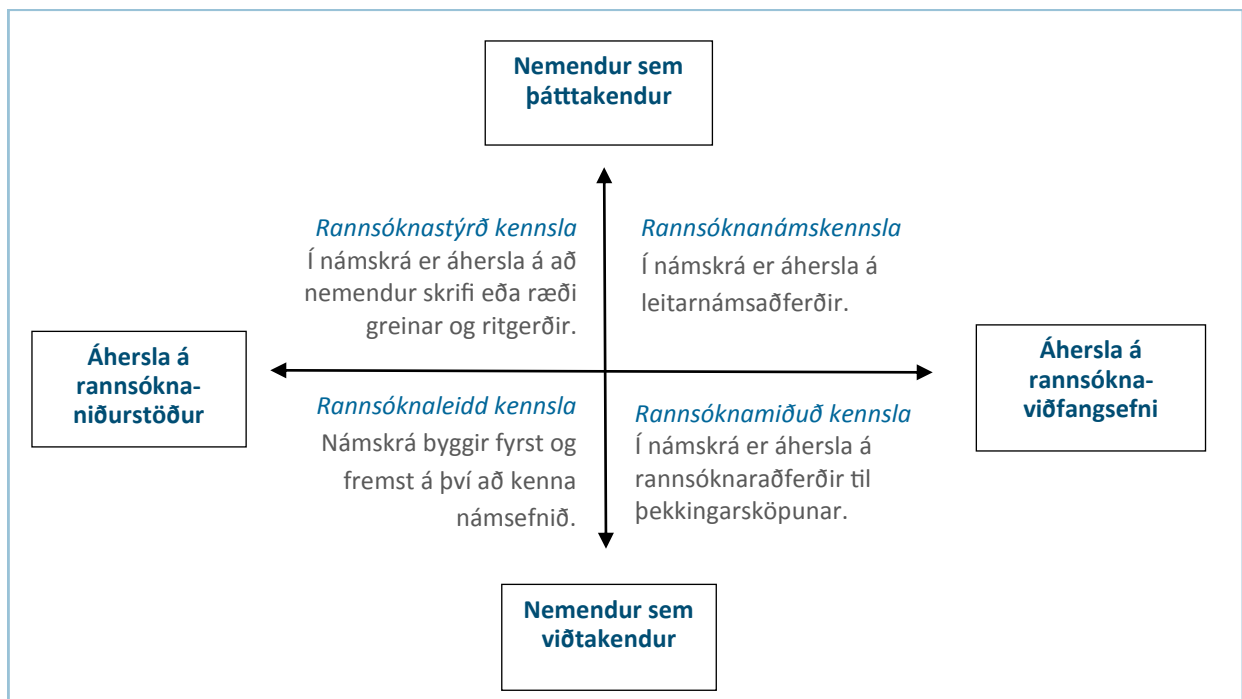
Kennslumiðstöðvar og hélt tvær vinnustofur þar sem fjallað var um

Frá vinnustofunni

samþættingu kennslu og rannsókna. Fyrri vinnustofan fjallaði um hvernig samþætta megi rannsóknir og kennslu til að efla nám nemenda, en í þeirri síðari var áhersla lögð á þróun leiða til að efla rannsóknamiðað grunnnám innan stofnana og deilda. Vinnustofurnar voru báðar vel sóttar og verður þeim fylgt eftir með hádegisfyrirlestum nú í haust (sjá dagskrá Kennslumiðstöðvar á vef hennar www.kemst.hi.is og í miðopnu Fréttablaðs).

Á vinnustofunum kynnti Healey kenningarlegan ramma (sjá mynd hér á næstu síðu) sem fenginn er frá Griffiths (2004). Þennan ramma má nota til að skoða hvers konar viðfangsefni á sviði rannsókna nemendum er gefinn kostur á að kynnast innan greina sinna. Þar er annars vegar horft til þess hvort verkefni eða viðfangsefni eru leidd áfram af kennara eða nemendum (þ.e. hvort nemendur eru fremur í hlutverki viðtakenda en geranda) og hins vegar hvort áhersla er lögð á að nemendur kynnist rannsóknarniðurstöðum annarra eða eru sjálfir virkir í þekkingarsköpun:

Rannsóknaleidd kennsla einkennist af því að nemendur kynnast rannsókn- um á fræðasviði sínu og þá jafnvel rannsóknum kennara sinna í gegnum lestur, fyrirlestra og tilraunir. Í rannsóknamiðaðri kennslu er markmiðið fyrst og fremst að þjálf- rannsóknahæfni nemenda. Aðferða- fræðileg námskeið eru yfirleitt skipulögð út frá þeirri áherslu en í fyrirlestri sínum benti Healey einnig á fjölmörg dæmi um kennslu ýmiss konar námskeiða þar sem leitast er við að fá nemendur til að hugsa eins og rannsakendur og setja t.d. fram tilgátur um námsefnið. Í rannsókn- námskennslu eru nemendur virkir þátttakendur í þekkingarsköpun. Eru hefðbundin lokaverkefni nemenda góð dæmi um slíka kennslu þótt Healey hafi gefið fjölmörg dæmi í erindi sínu um hvernig beita megi þess konar kennsluháttum strax á fyrsta námsmisseri nemenda. Í rannsóknastýrðri kennslu er nem- endum gefinn kostur á að ræða og rita um rannsóknir og leggja mat á þær í umræðutímum og/eða verk- efnum.

Eins og sjá má af ofangreindu er hægt að samþætta rannsóknir og kennslu á fjölbreyttan máta sem tekur mið af ríkjandi námshugmynd-

um og kennslustefnu, sérstöðu háskólagreina svo og hefðum og venjum innan háskólastofnana. Ef samþætting rannsókna og kennslu á hins vegar að vera markviss er mikil- vægt að fram fari góð umræða um skipulag rannsóknatengds náms í námskrá. Við erum spennt að hefja þá umræðu með málstofu nú í haust (3. okt. kl. 12:00-13:00) og vonumst til að sem flestir sjái sér fært að taka þátt í henni.

Heimild: Healey, M. og Jenkins, A. (2009). *Developing undergraduate research and inquiry*. The Higher Education Academy. Sótt 10.06.2012 af: http://www.heacademy.ac.uk/assets/documents/resources/publications/developingundergraduate_final.pdf

Frá vinnustofunni

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Kennslumiðstöð Háskóla Íslands

Íþróttahúsi, 2. hæð, Suðurgötu 1.

101 Reykjavík

sími: 525 4447

Netfang: kemst@hi.is

Heimasíða: www.kemst.hi.is

Útgefandi: Kennslumiðstöð HÍ

Ritstjóri og ábyrgðarmanneskja:

Elva Björg Einarsdóttir